

Sårene fra Vichy-tiden

LARS ROAR LANGSLET

Vichy er en idyllisk småby i det sydlige Frankrike, berømt siden romertiden for sine helsebringende kurbad. I vårt århundre har berømmelsen fått tilsig fra mer grumsete kilder: Her var det at marskalk Pétain og hans tyskvennlige regjering hadde sete under krigen.

Sårene fra Vichy har aldri grodd. Stort sett er de blitt dekket til, ikke renset i noe gjennomlysende oppgjør med fortiden. Men under dekket har det til gjengjeld grodd byller, som det fra tid til annen går hull på, med sterke utslag i fransk debatt. Det hendte noen ganger i 1992, og alt tyder på at det vil hende igjen, i år og i 1994...

Hva skjedde under Vichy?

Begivenhetene ligger allerede femti år tilbake — lang nok tid til å glemme, ikke minst for de mange som fortsatt har personlige interesser i at de blir glemt. De ripper dessuten opp i de største ydmykelser Frankrike har gjennomlevet i sin nyere historie: Først Hitlers lynseier over franskmennenes «uovervinnelige armé», og deretter lakeiholdningen hos den autoritære «État Français» i syd. Slike minner vil ethvert folk helst fortrenge — og især en nasjon med så sterk bevissthet om sin historiske «grandeur».

Etter femti år kan også norske lesere ha behov for å friske opp hukommelsen:

10. mai 1940 veltet tyske arméer inn i Nederland og

Belgia. Mot slutten av måneden hadde de allerede hærtatt store deler av Frankrike. 16. juni ble nasjonalhelten fra første verdenskrig, den 84-årige marskalk Philippe Pétain, utropt som fransk statsminister for å redde stumpene. Dagen etter ba han om våpenstillstand.

Avtalen med seierherren ble tilsynelatende generøs: Tyskerne besatte 2/3 av landet, og overlot resten, en «frisone» i syd, til Pétain-regjeringen, som slo seg ned i Vichy. 10. juli 1940 fikk marskalken diktatoriske fullmakter som statssjef.

Det gjaldt vel å fremstå som «den flinkeste gutten i klassen», så tyskerne ikke skulle få påskudd til å overta alt styre og stell. Påskuddet fikk de allikevel, fra den militære utvikling omkring Middelhavet. I november 1942 besatte de også den «frie sone».

Etter krigen ble Pétains statsminister (Laval) henrettet, og han selv, den urgamle helten fra Verdun, fikk en dødsdom som ble omgjort til livsvarig fengsel. Bitter og fornedret døde han på sin øy, Yeu.

Hva skjedde i 1992?

Bl.a. ble det avslørt at president Mitterrand like siden 1987 hadde sørget for årlige bekransninger av Pétains grav i Yeu. Forargelsen over dette ble ikke vesentlig mildnet da presidenten forklarte at det var helten fra Verdun han ville hedre — ikke diktatoren fra Vichy.

Enda større sjokkbølger ble utløst 13. april, da aktoratet i Paris avga kjennelse

VICHY-REGIMET: Marskalk Philippe Pétain — helten fra Verdun og 1. verdenskrig — ble tyskernes lakei i Sør-Frankrike.

om at saken mot Paul Tournier skulle henlegges. Tournier, som hadde vært i dekning, var militärfunksjonær i Vichy, med et stort synderegister fra forfølgelser i «den frie sone». Nå kom det et tykt rettsdokument som nærmest frikjente selve Vichy-regimet.

16. juli deltok Mitterrand i en minnehøytid på Vel' d'Hiv (Vélodrome d'Hiver) — den store sykkelbanehallen ved Paris, der tusener av jøder ble samlet etter razziaer under krigen, for å fraktes videre til konsentrasjonsleirene. Der ble han møtt med pipekonsert. To dager før hadde han nemlig uttalt at Republikken ikke kunne bære skyld for det den illegitime «État Français» hadde gjort. Nå ble det behov for å endre signaler.

Presidenten varslet at det ville komme en «forsoningsgestus». Den kjente jødiske advokaten Théo Klein skrev sin harmdirrende

bok «Oublier Vichy?», med krav om at de to kamrene i parlamentet samlet måtte vedta en erklæring for å rense luften. Det Mitterrand hadde i tankene, var å proklamere en egen nasjonal minnedag viet til raseforfølgelsesens ofre.

For noen uker siden kom endelig den varslede proklamasjonen.

Nå forberedes det straffesak mot politiministeren i Vichy, René Bousquet (Tourniers sjef), som slapp unna straff i 1945, og som siden har sittet i viktige stillinger — med gode venners hjelp. I år eller i 1994 kan den gamle mannen bli trukket for retten, dersom behendige jurister ikke greier å forpurre det.

«Et langt psykodrama er slutt», skrev L'Express om presidentens proklamasjon. Mon det? Vichy-komplekset sitter dypt, og det vil nok dukke opp på ny — fra undergrunnen i franskmenns bevissthet.